

วิชา THG 1301 วรรณกรรมศึกษา

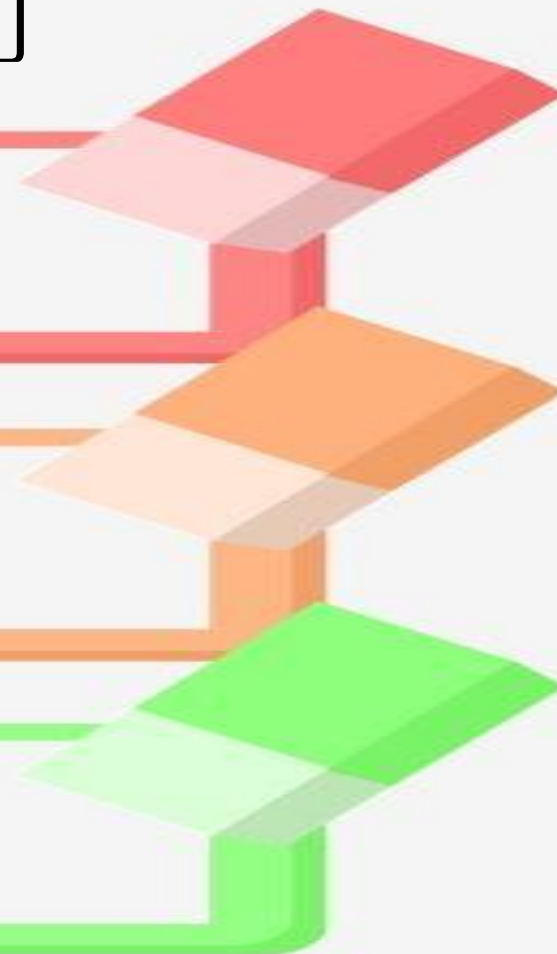
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี

ความหมายของวรรณคดี วรรณกรรม วรรณศิลป์

วรรณคดี คืออะไร

วรรณกรรม คืออะไร

วรรณศิลป์ คืออะไร

ความหมายของวรรณคดี

- ความหมายตามรูปศัพท์

วรรณ แปลว่า หนังสือ สีสัน ชนิด เพศ ตัวอักษร

คดี แปลว่า เรื่อง ความ ทาง

วรรณคดี แปลว่า แนวทางของหนังสือ

ความหมายของวรรณคดี

- คำว่า วรรณคดี เป็นศัพท์บัญญัติ ตรงกับคำว่า **Literature** ในภาษาอังกฤษ
ปรากฏครั้งแรกในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสร ลงวันที่ 23
กรกฎาคม 2457 ในรัชสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ความหมายของวรรณคดี

- เสฐียรโกเศศ ให้ความหมายไว้ว่า

“วรรณคดีคือการแสดงความคิดออกมาโดยเขียนขึ้นไว้เป็นหนังสือ ข่อยเขียนหรือบทที่แต่ง หรือบทประพันธ์ขึ้นทั้งหมด ซึ่งเป็นของประเทศชาติใด ๆ หรือยุคสมัยใด ๆ ไม่ว่าในภาษาใด หรือว่าด้วยเรื่องใด ๆ (ยกเว้นเรื่องวิทยาศาสตร์) บทโวหาร วรรณนาหรือข้อเขียนซึ่งมีสำนวนโวหารเพราะพริ้ง มีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์”

ความหมายของวรรณคดี

- ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ให้ทรนศนะว่า

“วรรณคดี คือ หนังสือที่ได้รับความยกย่องจากผู้ศึกษา และจากผู้สนใจในศิลปะทางวรรณกรรมว่าเป็นหนังสือชั้นดี สมควรที่จะแนะนำให้ผู้อื่นอ่านให้แพร่หลาย เป็นหนังสือที่ได้รับความยกย่องซึ่งจะต้องมีเนื้อหาและรูปแบบเหมาะสมกัน มีความคิดนึกที่แสดงถึงความเฉียบแหลมของผู้แต่ง แสดงถึงพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้แต่งสูง และมีคุณค่าในทางประวัติของวรรณกรรมหรือประวัติวรรณคดี”

ความหมายของวรรณคดี

- **วิทย์ ศิวะศรียานนท์**ให้ความหมายไว้ว่า

“วรรณคดี หมายถึง บทประพันธ์ที่รัดตรึงใจผู้อ่าน ปลุกมโนคติ (Imagination) ทำให้เพติดเพตินและเกิดอารมณ์ต่าง ๆ ละม้ายคล้ายคลึงกับ อารมณ์ของผู้ประพันธ์ วรรณคดีอาจสอนใจเราได้ทางอ้อม แต่ไม่ใช่หนังสือ เทศน์ และอาจเปิดหูเปิดตาเราโดยให้เราได้เห็นชีวิตและแง่ของชีวิตแปลก ๆ ต่าง ๆ แต่วรรณคดีไม่ใช่ตำรา หนังสือศาสนา”

ความหมายของวรรณคดี

- **สีทธา พินิจภูวดล** กล่าวถึงวรรณคดีว่า

“บทประพันธ์ทุกชนิดที่ผู้แต่งมีวิธีเขียนอย่างดี มีศิลปะก่อให้เกิดความประทับใจ สร้างความสนุกเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านมีมโนภาพไปตามจินตนาการของผู้แต่ง ใ้ให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจไปตามความรู้สึกของผู้แต่ง บางครั้งผู้แต่งจะสอดแทรกความรู้และทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ลงในงานของเขา แต่ก็มีได้หมายความว่า ผู้แต่งมุ่งให้ความรู้หรือมุ่งสอนปรัชญา ศิลธรรม หรือเรื่องในชีวิต ทั้งนี้เพราะวรรณคดีไม่ใช่ตำรา

สรุปความหมายของวรรณคดี

มาตรา 8 ในราชกฤษฎีกา กำหนดไว้ดังนี้

1. เป็นหนังสือดี คือ เป็นเรื่องที่สมควรซึ่งสาธารณชนจะอ่านได้ โดยไม่เสียประโยชน์ คือ ไม่เป็นเรื่องทุพภยิต หรือเป็นเรื่องที่ชักจูงความคิดผู้อ่านไปในทางอันไม่เป็นแก่นสาร หรือซึ่งจะชวนให้คิดวุ่นวายไปในทางการเมือง อันจะเป็นเครื่องรำคาญแก่รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2. เป็นหนังสือแต่่งดี ใช้วิธีเรียบเรียงอย่างใด ๆ ก็ตาม แต่ต้องให้เป็นภาษาไทยอันดี ถูกต้องตามเยี่ยงที่ใช้ในโบราณกาลหรือในปัจจุบันก็ได้ ไม่ใช่ภาษาซึ่งเลียนภาษาต่างประเทศหรือใช้วิธีผูกประโยคประธานตามภาษาต่างประเทศ

หนังสือที่เป็นวรรณคดีได้

- พิจารณาจากพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งวรรณคดีสโมสรเมื่อปี พ.ศ. 2457 ในมาตรา 7 ระบุว่า **หนังสือโบราณ**หรือ**หนังสือปัจจุบัน**ที่เป็นวรรณคดีได้ มี 5 ประเภท
 1. กวีนิพนธ์ คือ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
 2. ละครไทย คือ แต่งเป็นกลอนแปด มีกำหนดหน้าพาทย์ ฯลฯ
 3. นิทาน คือ เรื่องราวอันผูกขึ้นและแต่งเป็นร้อยแก้ว
 4. ละคร คือ ละครที่ไทยเอาแบบอย่างมาจากยุโรป
 5. คำอธิบาย คือ แสดงด้วยศิลปะวิทยา หรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง (แต่ไม่ใช่ตำราหรือแบบเรียน หรือความเรียงเรื่องโบราณคดี)

ยอดของวรรณคดี

1. ลิลิตพระลอ: ยอดของลิลิต
2. สมุทรโฆษคำฉันท์: ยอดของฉันท์
3. มหาชาติกลอนเทศน์: ยอดของกาพย์
4. เสภาขุนช้างขุนแผน: ยอดของกลอนสุภาพ
5. บทละครเรื่องอิเหนา: ยอดของกลอนบทละครรำ
6. บทละครเรื่องหัวใจนักรบ: ยอดของกลอนบทละครพูด (ร.6)
7. สามก๊ก: ยอดของความเรียงเรื่องนิทาน
8. พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน: ยอดของความเรียงอธิบาย (ร.5)

ความหมายของวรรณกรรม

คำว่า วรรณกรรม มีปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกในพระราชบัญญัติ
คุ้มครองศิลปะและวรรณกรรม พ.ศ. 2475 บัญญัติขึ้นจากคำว่า Literature
เช่นเดียวกับคำว่าวรรณคดี **แต่คำว่าวรรณกรรมนั้นมีความหมายกว้างกว่า
คำว่าวรรณคดี**

ความหมายของวรรณกรรม

- วรรณกรรม หมายถึง สิ่งซึ่งเขียนขึ้นทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด หรือเพื่อความมุ่งหมายอย่างใด เช่น คำอธิบาย โปปลิว หนังสือพิมพ์ นวนิยาย
- วรรณกรรมที่แต่งดีได้รับการยกย่องจากคนทั่วไปจึงจะเรียกว่า “วรรณคดี”
- คุณสมบัติที่ทำให้วรรณกรรมและวรรณคดีต่างกันก็คือ “วรรณศิลป์” หรือ “ศิลปะแห่งการเรียบเรียง”

วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมถือว่าเป็นวรรณคดีมักมีคุณสมบัติ

1. เนื้อหาและรูปแบบเหมาะสมกัน
2. การใช้สำนวนภาษาเป็นไปด้วยความบรจงด้วยความเพ่งเล็ง
3. มีความคิดนึกที่แสดงถึงความเฉียบแหลมของผู้แต่ง
4. แสดงถึงพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้แต่งสูง
5. มีคุณค่าในทางประวัติของวรรณกรรม หรือประวัติวรรณคดี

ความหมายของวรรณศิลป์

- คำว่า วรรณศิลป์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า The Art of Literature หมายถึง หนังสือที่มีศิลปะ หรือศิลปะของหนังสือ
- หนังสือที่มีวรรณศิลป์ต้องเป็นหนังสือที่มุ่งเสนอ
 - ความงดงามของภาษา
 - ความงดงามของเนื้อเรื่อง
 - รูปแบบเป็นสำคัญ
- วรรณศิลป์จึงเป็นคุณสมบัติประการสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมเป็นวรรณคดี

องค์ประกอบของวรรณศิลป์

1. อารมณ์สะท้อนใจ
2. ความนึกคิด และจินตนาการ
3. การแสดงออก
4. ท่วงท่าที่แสดงหรือสไตล์
5. เทคนิคหรือกลวิธีในการแต่ง
6. องค์ประกอบ

1. อารมณ์สะเทือนใจ

- อารมณ์สะเทือนใจ เป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นต่อเมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระทบจิตใจ แล้วเกิดความรู้สึกตอบสนอง
- ความรู้สึกตอบสนองที่เกิดขึ้นเป็นผลทำให้เกิดศิลปะขั้นได้
- วรรณคดีจึงเกิดจากอารมณ์สะเทือนใจของผู้แต่ง แล้วถ่ายทอดอารมณ์สะเทือนใจออกมาให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดอารมณ์คล้ายตาม

- เมื่อเกิดความรัก ทำให้เกิด “เพลงยาว”
- ความเศร้าใจเมื่อต้องพลัดพรากจากคนรัก ทำให้เกิด “นิราศ”
- ดังตัวอย่างใน “นิราศพระบาท” สุนทรภู่เกิดอารมณ์สะเทือนใจเมื่อต้องจากนางอันเป็นที่รักเดินทางตามเสด็จพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ไปพระพุทธรบาท

แสนอาลัยใจหายไม่วายห่าง

ตั้งศรศักดิ์ปักชำระกำทรวาง

เสียดายดวงจันทร์อาพะงางาม

เจ้าคุณแก่นแสนโกรธพิโรธพี่

แต่เดือนยี่จนย่างเข้าเดือนสาม

จนพระหน่อสุริวงศ์ทรงพระนาม

จากอารามแรมร้างทางกันดาร

- สุนทรภู่เกิดอารมณ์สะเทือนใจในขณะที่นมัสการพระพุทธบาท จึงกล่าวคำ
อธิษฐานว่า

มาเคารพพบพุทธบาทแล้ว

ฉันเกิดมาชาตินี้มีแต่กรรม

ได้เคืองแค้นแสนยากลำบากบอบ

แม้กลับชาติเกิดใหม่เป็นกายคน

สตรีหนึ่งแพศยาหญิง

สัตบุชาติชายทรชนที่คนใด

ขอคุณแก้วสามประการช่วยอุปถัมภ์

แสนระยำยุบยับด้วยอัปจน

ไม่สมประกอบทรัพย์สิ้นก็ขัดสน

ชื่อว่าจนแล้วจงจากกำจัดไถล

ทั้งสองสิ่งอย่าได้ชิดพิสมัย

ให้หลักไถลร้อยโยชน์น้อยร่วมทาง

2. ความนึกคิด และจินตนาการ

- ความนึกคิดและจินตนาการ เป็นภาพที่ผู้แต่งสร้างขึ้นในจิตใจ อาจเกิดจากอารมณ์สะท้อนใจ ความคิดฝัน และประสบการณ์แล้วทำให้กลายเป็นภาพขึ้น
- จินตนาการในวรรณคดีนั้นควรจะเพ่งไปในด้านความงาม ความดี เพื่อบำรุงจิตใจให้เกิดความบันเทิงเป็นสำคัญ

ตัวอย่างสินสมุทรเรื่องพระอภัยมณี

ยังถูกน้ำกำลังยิ่งเกรียงไกร

ระลอกซัดพลัดเข้าในปากฉลาม

เห็นฝูงเงือกเกลือกกลิ้งมากลางชล

ครั้นถามไถ่ไม่พูดก็โผนจับ

ครั้นจับได้ให้ระวางแคลงวิญญาณ์

จุดกระซากลากหางขึ้นกลางหาด

จะเอาไปให้พระบิดาคู

เที่ยวเลี้ยวไล่ซี้ปลาในสาชล

ลอคออกตามซีกเหงือกเสือกสลน

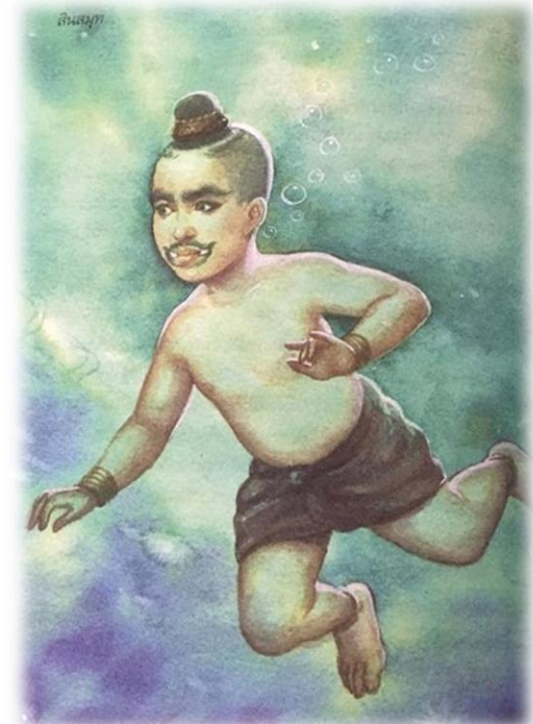
คิดว่าคนมีหางเหมือนอย่างปลา

ดูกลอกกลับกลางน้ำปล้ำมัจฉา

เช่นนี้ปลาหรืออะไรจะใคร่รู้

แลประหลาดลักษณะมีตาหู

แล้วลากลู่เข้าในถ้ำด้วยกำลัง

3. การแสดงออก

- ผู้แต่งจะ ใช้การแสดงออกเป็นพาหะนำเอาความรู้ อารมณ์สะท้อนใจ ความนึกคิด จินตนาการของตนไปให้ผู้อื่นรับรู้
- การแสดงออกให้มีศิลปะ คือ ทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟังเห็นลักษณะที่สำคัญๆ เช่น
 - ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพ และรู้สึกตามคำบรรยาย
 - ทำให้เห็นความเคลื่อนไหวของตัวละครในเรื่อง
 - ทำให้เห็นนิสัยใจคอ และบุคลิกภาพของตัวละครในเรื่อง

- **ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพ และรู้สึกตามคำบรรยาย**

- โคลงของศรีปราชญ์

เรียนรำน่านเนตรถ้วม

ถึงพรหม

พาหุสัตว์จ่อมจม

ชีพม้วย

พระสุเมรุเปื่อยเป็นตม

ทบทำว ลงแฮ

หากอักษิณฐพรหมน้วย

พี่ไว้จึ่งคง

• ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพ และรู้สึกตามคำบรรยาย

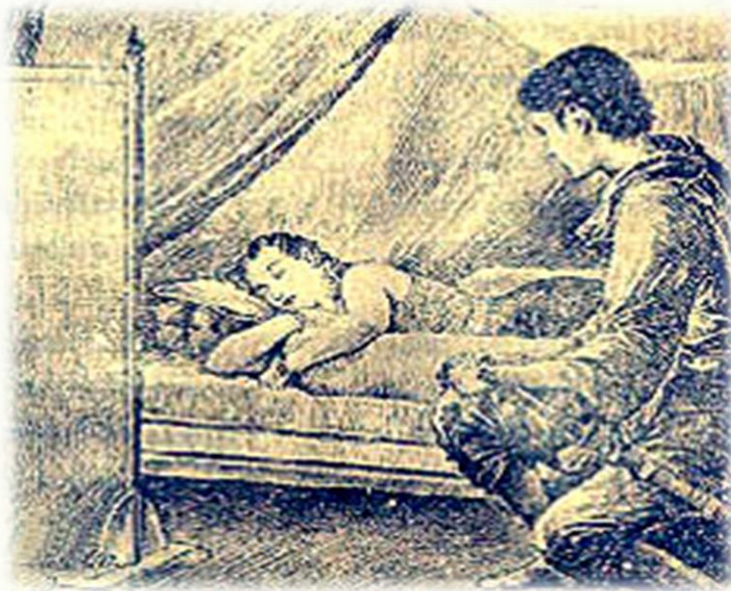
- ตอนที่ขุนแผนเข้าห้องนางแก้วกิริยา

เจ้าร่างน้อยนอนนิ่งบนเตียงต่ำ

คมขางามแจ่มแจ่มใส

คิ้วคางบางงอนอ่อนละไม

รอยไธเรียบรับระดับดี

- ทำให้เห็นความเคลื่อนไหวของตัวละครในเรื่อง

- แสดงอารมณ์โกรธเจ็บแค้นของพระเวสสันดรที่เห็นชุกเหมียนตีลูกต่อหน้า
ตรัสว่า

“...ทชี่เอ๋ยกูมาอยู่ป่าเปล่าเมื่อไร ทั้งพระขรรค์ศิลป์ไชยกี้ถ้อมา...”

- บทดอกสร้อย รำพึงในป่าช้า ของพระยาอุปทิศศิลปสาร

วังเอ๋ยวังเวง

หง่างเหง่งย่ำคำระฆังขาน

ฝูงวัวควายผ่ายลาทิวากาล

ค้อยค้อยผ่านท้องทุ่งมุ่งถิ่นตน

ชานาเหนือยอ่อนต่างจรกลับ

ตะวันลับอัปแสงทุกแห่งหน

ทิ้งทุ่งให้มืดมัวท่วมฉนทล

และทิ้งตนตูเปลี่ยวอยู่เดียวเอย

- **ทำให้เห็นนิสัยใจคอ และบุคลิกภาพของตัวละครในเรื่อง**

- **เห็นนิสัยใจคอของนางวันทองตอนขุนแผนพานางลาวทองมา**

ทุดอีลาวชาวป่าขึ้นหน้าลอย

แม่จะต้อยเอาเลือดลงล้างตีน

เจ็บใจไม่น้อยสักร้อยเท่า

ดังใครเอาดาบฟาดให้ขาดวิน

สายทองกับอีปลีทั้งอีจิ้น

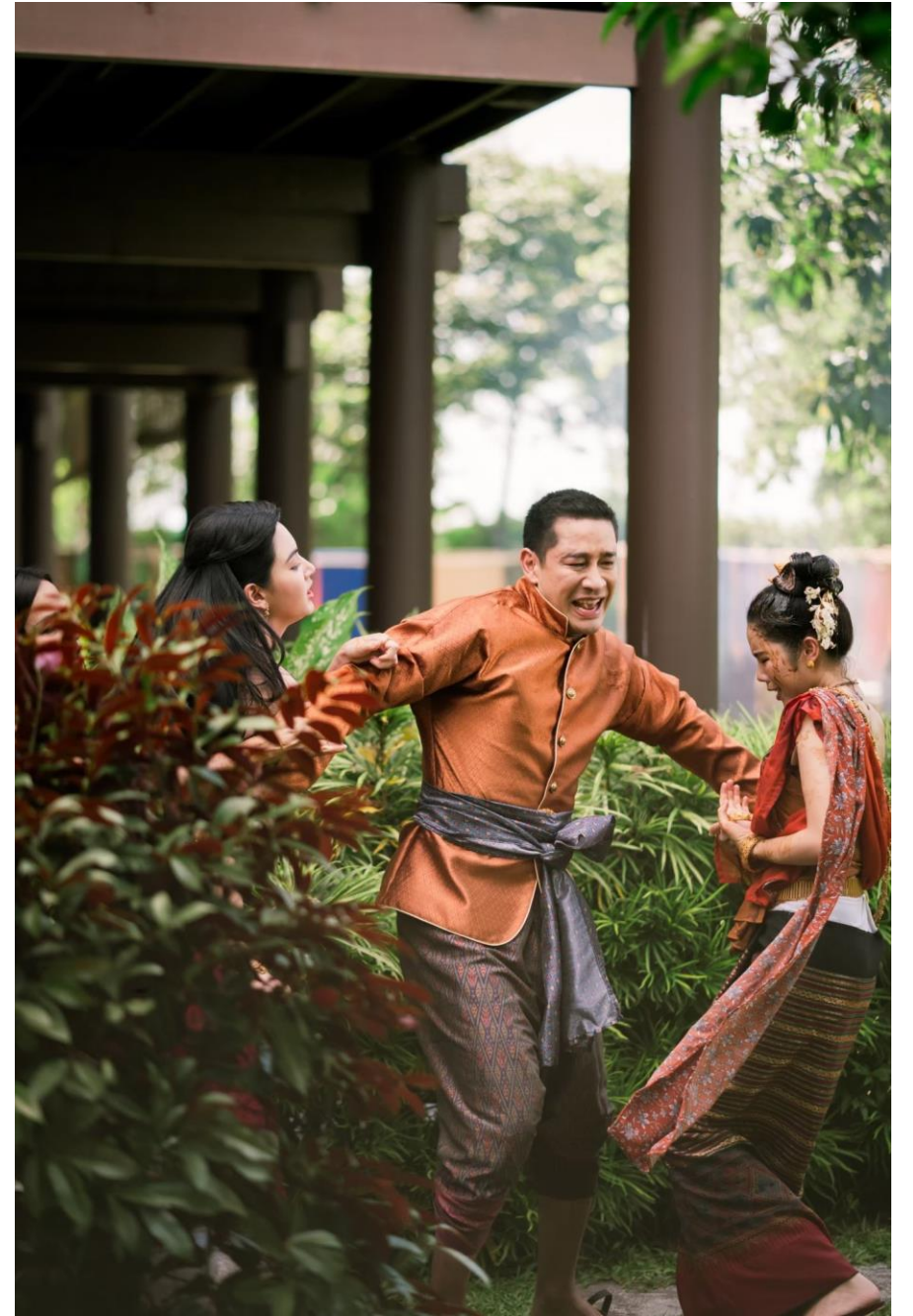
ปิ่นเรือลงมาด้วยมาช่วยกู

เป็นไรเป็นนะไม่ละกัน

ขุนแผนเข้ากั้มน้องวันทองอยู่

ลาวทองแอบหลังบังฝักดู

พวกสายทองกรูจะตบเอา

4. ท่วงท่าที่แสดงหรือสไตล์

- ท่วงท่าที่แสดงหรือสไตล์ ผู้แต่งแต่ละคนย่อมมีสำนวน โวัหาร ในการนำเสนอ เรื่องที่เป็นลักษณะของตน
- ท่วงท่าที่แสดงนี้จะพิจารณาได้จาก
 - วิธีจัดเรียงถ้อยคำ
 - การใช้ภาษา พรรคตอน
 - การแสดงความคิดเห็นเฉพาะตัว
 - วิธีการถ่ายทอดอารมณ์ของผู้แต่ง

4. ท่วงท่าที่แสดงหรือสไตล์

- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงประณีตในการใช้ถ้อยคำและเคร่งครัดชั้นหลักษณ์ มักจะทรงแก้งานจนพอพระทัย เห็นได้จากผลงานเรื่อง **สมุทรโฆษคำฉันท์ตอนปลาย กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ลิลิตตะเลงพ่าย**
- สุนทรภู์ นิยมใช้สัมผัสมาก ชอบพรรณนาธรรมชาติและสัตว์ ชอบพูดถึงประวัติศาสตร์ที่ต่างๆ เห็นได้จากผลงาน **ประเภทนิราศ**

ตัวอย่างลิลิตตะเลงพ่าย

ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส

จำใจจำจากเจ้า

จำจร

จำนิราศแรมสมร

แม่ร้าง

เพราะเพื่อจักไปรอน

อริราช แลแม่

จำทุกข์จำทเวษว่าง

สวาทว่าห้วนถวิล ฯ

ยินสารสมเด็จพระไท่

ภรรดา

คาสุขลธารา

หยาดย่อย

เสียรชบแทบบาทา

ทางทเวษ

ฤาใคร่วาวว่างสร้อย

สร้างสิ้นกันแสง ฯ

4. ท่วงท่าที่แสดงหรือสไตล์

- สไตล์การแต่งช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบบุคลิกภาพของผู้แต่ง เมื่อเราอ่านงานเขียนของนักเขียนคนหนึ่งๆ หลายๆ เรื่องจะทำให้ทราบว่า นักเขียนคนนั้นชอบไม่ชอบอะไร เช่น
- สุนทรภู่ มักจะอธิบายฐานซ้ำๆว่า ไม่ชอบหญิงขี้หึง คุร้าย

แก่นกล้าชาติมาเกิดใหม่เป็นกายคน ชื่อว่าจนแล้วจงจากกำจัดไถล

สตรีหึงหนึ่งแพศยาหญิง ทั้งสองสิ่งอย่าได้ชิดพิสมัย

5. เทคนิคหรือกลวิธีในการแต่ง

- เทคนิคหรือกลวิธีในการแต่ง คือ ความรู้และฝีมือในการแต่ง
- หากผู้แต่งขาดกลวิธี หรืออุบายที่จะนำเสนอแล้ว เรื่องที่แต่งนั้นก็อาจไม่ดีเด่น
- ผู้แต่งอาจใช้กลวิธีต่าง ๆ กัน
 - บางเรื่องให้ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องเองทั้งหมด
 - บางเรื่องใช้วิธีเล่าในรูปของจดหมายโต้ตอบ
 - การเปิดเรื่องปิดเรื่องที่ประทับใจ เช่น ทิ้งประเด็นให้ผู้อ่านคิดเอง

5. เทคนิคหรือกลวิธีในการแต่ง

- การใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งแทน เช่น

มีนางเอกเป็นคณชนบทเข้ามาเมืองหลวง มีอาชีพเย็บเสื้อ ต่อมา มี
นายทหารมาติดพัน และได้พากันไปเที่ยวสวนสาธารณะแห่งหนึ่ง นางเอก
ตัดดอกไม้สีขาวที่ผม แล้วเที่ยวไปในสวนด้วยความรื่นเริง แสดงความรัก
กันที่ชายนํ้า ผู้ชายปลดดอกไม้สีขาวออกจากผมผู้หญิงแล้วปล่อยลอยนํ้าไป
ดอกไม้สีขาวที่ลอยไปนั้นหมายถึง **ความบริสุทธิ์ของสตรี**

6. องค์ประกอบ

- เรื่องแต่งที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบที่เหมาะสม คือ
 - มีตัวเนื้อหาหลัก
 - ผลความ หรือส่วนขยาย
- ถ้าหากเรื่องใดมีแต่เนื้อหาอย่างเดียว ไม่มีผลความมาช่วยเสริมอย่างเหมาะสมก็จะทำให้เรื่องนั้นไม่น่าอ่านน่าฟัง

ประเภทของวรรณคดี

- วรรณคดีแบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับว่าจะยึดอะไรเป็นหลัก
 - แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการเขียน
 - แบ่งตามประโยชน์ที่ได้จากเนื้อหา
 - แบ่งตามหลักฐานที่ปรากฏ
 - แบ่งตามเนื้อหา
 - แบ่งตามรูปแบบคำประพันธ์
 - แบ่งตามสมัย

ประเภทของวรรณคดี

- แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการเขียน

1. สารคดี เรื่องที่แต่งขึ้นจริง เขียนเพื่อให้ความรู้เป็นหลัก (Non-fiction)
เช่น พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน ไกลบ้าน สุภายิตสอนหญิง

2. บันเทิงคดี เรื่องที่สมมุติขึ้นมา เขียนเพื่อความเพลิดเพลินเป็นหลัก
(Fiction) เช่น อิเหนา ขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี

- แบ่งตามประโยชน์ที่ได้จากเนื้อหา

1. วรรณคดีบริสุทธิ์ เป็นวรรณคดีที่เขียนขึ้น โดยมีเจตนาเพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อสนองอารมณ์โดยเฉพาะ ไม่มุ่งประโยชน์อย่างอื่น วรรณคดีบริสุทธิ์จึงมุ่ง การปรุงแต่งถ้อยคำเป็นพิเศษ เพื่อให้กระทบใจคนอ่าน

2. วรรณคดีประยุกต์ เป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ได้มุ่งด้านความบันเทิง เช่น

- เพื่อสั่งสอนอบรม

- เพื่อแสดงหลักการปฏิบัติด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

- เพื่อบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

- เพื่อสวดวิงกรรม

- ตัวอย่างวรรณคดีประยุกต์ เช่นคำสอนในโคลงโลกนิติ บทที่ 37 ว่า

ห้ามเพลึงไว้อ่าให้

มีควัน

ห้ามสุริยะแสงจันทร์

ส่องไชร้

ห้ามอายุให้หัน

คืนเล่า

ห้ามตั้งนี้ไว้ได้

จึงห้ามนินทา

ประเภทของวรรณคดี

- แบ่งตามหลักฐานที่ปรากฏ คือ

1. วรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นวรรณกรรมที่จดจำและเล่าสืบต่อกันมาปากต่อปาก ไม่มีหลักฐานปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร

2. วรรณกรรมลายลักษณ์ เป็นวรรณกรรมที่ปรากฏในลายลักษณ์อักษร อาจจะจารึกลงแผ่นศิลา สมุดข่อย ใบลาน หรือ กระดาษพิมพ์ อย่างปัจจุบันนี้

ประเภทของวรรณคดี

- แบ่งตามเนื้อหา

1. วรรณคดีเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ หรือวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ เช่น
ลิลิตตะเลงพ่าย ลิลิตยวนพ่าย
2. วรรณคดีเกี่ยวกับพิธีกรรมและขนบประเพณี เช่น พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน
นางนพมาศ
3. วรรณคดีเกี่ยวกับศาสนาหรือศีลธรรม เช่น มหาชาติคำหลวง ไตรภูมิพระร่วง
4. วรรณคดีนิราศ เช่น นิราศนรินทร์ กำสรวลโคลงคั่น
5. วรรณคดีการละครหรือนาฏวรรณคดี เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา ดาหลัง

ประเภทของวรรณคดี

- แบ่งตามรูปแบบคำประพันธ์

1. ร้อยแก้ว

2. ร้อยกรอง ได้แก่

โคลง: โคลงสุภาพ โคลงฉันท์ โคลงโบราณ

ร่าย: ร่ายสุภาพ ร่ายฉันท์ ร่ายโบราณ ร่ายยาว

กลอน: กลอนสุภาพ กลอนตลาด

กาพย์: กาพย์ยานี กาพย์ฉบัง กาพย์สุรางคนางค์

ฉันทน์: อินทรวีเชียรฉันทน์ (11) วสันตติลกฉันทน์ (14) มาลินีฉันทน์ (15)
สัททูลวิกกีพิตฉันทน์ (19) สัทธราฉันทน์ (21)

ลิลิต: ร่าย+โคลง

กาพย์ห่อโคลง: กาพย์ 1 โคลง 1

กาพย์เห่เรือ: โคลง+กาพย์

คำฉันทน์: กาพย์+ฉันทน์

ประเภทของวรรณคดี

- แบ่งตามสมัย

1. สมัยสุโขทัย

2. สมัยกรุงศรีอยุธยา

2.1 ตอนต้น

2.2 ตอนกลาง

2.3 ตอนปลาย

3. สมัยกรุงธนบุรี

4. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

4.1 ตอนต้น ร.1-ร.3

4.2 ช่วงกลาง ร.4 –พ.ศ. 2475

4.3 พ.ศ. 2475– ปัจจุบัน

ลักษณะทั่วไปของวรรณคดีไทย

1. ผู้แต่งเป็นบุคคลชั้นสูง เช่น กษัตริย์ ขุนนาง แต่งเพื่อความพอใจมากกว่า
เลี้ยงชีพ
2. เนื้อเรื่องเน้นบุญญาธิการ ตัวละครจึงมักเป็นบุคคลชั้นสูง
3. เน้นอรรถรสทางภาษา นิยมร้อยกรองมากกว่า
4. ท่วงทำนองการแต่งตรงไปตรงมา
5. แสดงออกถึงความเป็นคนไทย รักสนุก เจ้าบทเจ้ากลอน มีชีวิตที่เรียบง่าย
อยู่กับธรรมชาติ มีศรัทธาอยู่ในศาสนา ยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณคดีไทย

1. สังคมและวัฒนธรรม เพราะ กวีอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ
2. วรรณกรรมพื้นบ้าน เพราะ เป็นที่ถูกอกถูกใจของกวี จึงนำมาดัดแปลง
3. วรรณกรรมตะวันออก
 - อินเดีย เช่น รามายณะ มหาภารตะ
 - เปอร์เซีย เช่น นิทาน 12 เหลี่ยม อาหารบราตรี พันหนึ่งทิวา
 - จีน เช่น สามก๊ก ไช่ฮั่น
 - ชาว เช่น อิเหนา
 - มอญ เช่น ราชาราช

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณคดีไทย

4. วรรณกรรมตะวันตก

เริ่มมีในสมัยรัชกาลที่ 3 ส่งอิทธิพลมากในเรื่องรูปแบบและแนวคิด

- นวนิยายแปลเรื่องแรกของไทย เรื่อง ความพยายาม (แม่วัน)
- นิยายไทยแท้ เรื่อง ความไม่พยายาม (ครูเหลี่ยม)

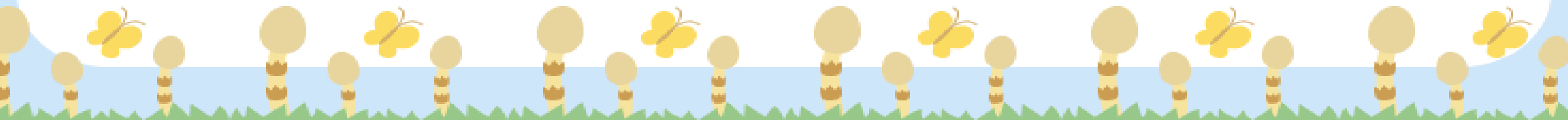
5. ผู้สร้างวรรณคดี (ความชอบของตัวกวี)

บทบาทของวรรณคดีไทย

1. เป็นเครื่องบันเทิงใจ
2. ประกอบการแสดง เช่น การเล่นหนังใหญ่ การแสดงละครใน ละครนอก
3. สั่งสอน เช่น สุภาษิตพระร่วง, โคลงโลกนิติ
4. สั่งสาร มีลักษณะเช่นเดียวกับวรรณคดีประยุกต์ แต่งสารให้คิด หรือกล่าวถึงความเป็นไปของบ้านเมือง
5. เป็นส่วนหนึ่งของพิธีการ เช่น คุขฎิสังเวยกล่อมช้าง, ถิลิต โองการแข่งน้ำ

คุณค่าของวรรณคดีไทย

1. คุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรม
2. คุณค่าทางจิตใจ ทางพระพุทธศาสนา
3. คุณค่าทางด้านภาษา ศิลปะการประพันธ์
4. การสะท้อนศิลปะแขนงอื่น เช่น สถาปัตยกรรม จิตรกรรม นาฏศิลป์
5. ขนบธรรมเนียมประเพณี

ตัวอย่างคุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

๐ อย่าเยี่ยง

ไปรู้คุณพ่อ

ถิ่นลมข่มคำ

จงจิตรคิคนามาย

๐ ต่อหน้า

ลับหลังตั้งใจ

คอยหาข้อผิด

ไปได้นำพา

หญิงชั่ว

ไม่กลัวความอาย

หอนย่าเียงชาย

มุ่งร้ายภรรยา

ปราไส

คูหมิ่นนินทา

หอนคิดกรุณา

กิจการงานเรื้อน

คุณค่าทางด้านศาสนา

ส่วนผู้ใดที่เกิดมาโดยไม่รู้จักบาปและบุญ ไม่รู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่รู้จักให้ทาน ตระหนี่ เมื่อผู้อื่นจะให้ทานก็ขัดขวาง ไม่รู้จักรักพี่น้อง ไม่มีความเมตตากรุณา ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น โดยเจ้าของมิได้ให้ เป็นชู้กับภรรยาผู้อื่น ลอบรักภรรยาผู้อื่น พุดจาเหลวไหล... เสพสุราเมามาย ไม่เคารพผู้เฒ่าผู้แก่ นักบวช ผู้ทรงศีล ครูอาจารย์ ผู้ใดที่ทำบาปดังกล่าวแล้วนี้ เมื่อตายไปก็จะได้ไปเกิดในนรกขุมใหญ่ ๘ ขุมดังกล่าว ได้รับความเจ็บปวด ทนทุกข์เวทนามากนัก มิอาจจะบรรยายได้

องค์ประกอบของวรรณกรรม

1. รูปแบบ

2. เนื้อหา

2.1 ตัวละคร

2.2 ฉาก

3. ภาษา

1. รูปแบบ

รูปแบบของงานประพันธ์มีมาก หากจะจัดหมวดหมู่กว้างๆ อาจจะแยกเป็น

1) **ร้อยแก้ว** (Prose) เช่น นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย จดหมาย บันทึก บทวิจารณ์

2) **ร้อยกรอง** (Verse) ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ลิลิต

2. เนื้อหา

เนื้อหาของวรรณคดีไทยมีหลายประเภท เช่น

- เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา, ศีลธรรม, การสั่งสอนหรือสุภายิต
- เนื้อหาเกี่ยวกับสคุดีหรือเฉลิมพระเกียรติ,
- เนื้อหาเกี่ยวกับขนบประเพณี, พิธีกรรม, ความเชื่อ
- วรรณคดีบางเรื่องเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก และธรรมชาติ

เนื้อหาของวรรณคดีเรื่องหนึ่งอาจมีเนื้อหาหลายอย่างผสมกันก็ได้ เช่น **ลิลิตตะเลงพ่าย** แม้เนื้อหาจะมุ่งเทิดพระเกียรติวีรกษัตริย์ไทย แต่ความบางตอน แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึกในเชิงนิราศอย่างเห็นได้ชัด

- ตัวอย่างบททำพिंगรำพันในลิลิตตะเลงพ่าย

สลัดไคไคสลัดน้อง
เพราะเพื่อมาราญรอน
สละสละสมร
นึกระกำนามไม้

แขนงนอน ไพรฤา
ศึกไสร
เสมอชื่อ ไม่นา
แม่นแม่นทรวงเวียน

2. เนื้อหา

- เนื้อหาบางเรื่องมีการรับเอาเรื่องต่างประเทศเข้ามาเพียงบางส่วนแล้วแต่งเติมเสริมต่อให้มีเนื้อหาแบบไทย ๆ เช่น **รามเกียรติ์** **อิเหนา**
- เนื้อหาบางเรื่องรับมาทั้งหมด แล้วใช้วิธีการแปลความ ดังเช่น **บทละคร** ที่ ร.6 ทรงแปล อาทิ **โรมิโอจูเลียต**

2. เนื้อหา

- เนื้อหาบางเรื่องผู้แต่งอาจได้ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงของตนเอง
- เนื้อหาบางเรื่องได้จากจินตนาการ

ในส่วนของเนื้อหานี้อาจรวมความถึง **ตัวละครที่มีบทบาทในเรื่อง** และ **ฉาก** อันเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้มากยิ่งขึ้น

2.1 ตัวละคร

- ตัวละคร (Character) ตัวละครในวรรณคดีและวรรณกรรมอาจเป็น
 - บุคคลที่มีอยู่จริง เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย
 - บุคคลสมมุติ เช่น นางเงือก ผีเสื้อสมุทร ในพระอภัยมณี
 - อาจเป็นสัตว์ เช่น เต่า กระจง นก
 - อาจเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต

2.1 ตัวละคร

- ในวรรณคดีไทยโบราณ พบว่ามีตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมาและจัดอยู่ในกลุ่ม อมนุษย์ เช่น **อสูร ยักษ์ มาร** ดังที่ เกื้อพันธ์ นาคบุปผา (2540 : 223) กล่าวไว้ว่า “วรรณคดีไทยมักกล่าวถึงอสูร ยักษ์ มาร กุมภัณฑ์ และผีเสื้อ อยู่เกือบจะทุกเรื่อง และคนไทยก็รู้จักกันดี แม้จะไม่เคยเห็นตัวจริงก็นึกภาพออกว่า ต้องมีรูปร่างกำยำใหญ่โต หน้าตาน่าเกลียดน่ากลัว ผมหยิก เขี้ยวงอกมานอกปาก ชอบกินคน ดูร้ายใจดำอำมหิต...เป็นศัตรูร้ายของเทวดาและมนุษย์ และในทุกเรื่อง มักจะเป็นตัวโกงเสมอ”

- ตัวละครจะมีจำนวนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ
 - ขนาดและความยาวของเรื่อง
 - โครงเรื่องด้วยว่ามีความซับซ้อนเพียงใด
- เมื่อเปรียบเทียบเรื่องพระอภัยมณี กับ ลิลิตพระลอ จะพบว่าพระอภัยมณีมีตัวละครมากกว่า เพราะมี โครงเรื่องซับซ้อนทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างยืดยาว
- หากจะเปรียบเทียบระหว่างเรื่องสั้นกับนวนิยาย ก็จะเห็นความแตกต่างด้านจำนวนของตัวละคร ในนวนิยาย จะสร้างตัวละครมากกว่าเรื่องสั้น เพราะนวนิยายมีโครงเรื่องซับซ้อนกว่า มีเหตุการณ์ที่ต้องเกี่ยวโยงกับตัวละครมากกว่า

2.2 ฉาก

- ฉาก หรือสภาพแวดล้อมของตัวละคร เป็นสถานที่และบรรยากาศที่ทำให้ตัวละคร โดดเด่นไปตามเรื่องราว
- **ฉากอาจเป็นสถานที่จริง ๆ ที่มีอยู่** หรือไปดูไปสัมผัสได้ เช่น
 - ฉากกรุงเทพมหานคร
 - ฉากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา
- **ฉากที่เกิดจากจินตนาการ**ของกวีผู้สร้างเรื่อง เช่น
 - ฉากป่าหิมพานต์ - ฉากวิมานนิมพลี - ฉากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

3. ภาษา

- การใช้ถ้อยคำภาษาในหนังสือวรรณคดี จำเป็นต้องได้รับการเลือกเฟ้น
จัดกล่าอย่างประณีต เพื่อให้เกิดความไพเราะรื่นหู
- ถ้อยคำต้องมีความหมาย มีพลังอำนาจ มีความประทับใจ
- การศึกษาภาษาในวรรณคดีจึงจำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของ **เสียง คำ**
และความหมาย กล่าวคือ ทั้งเสียงและคำต่างมีความสัมพันธ์กับความหมาย

3. ภาษา

- เสียงกับความหมายเป็นสิ่งที่^๑เป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น
- **เสียงพยัญชนะต้นประเภทเสียงนาสิก** มักบ่งความรู้สึกนุ่มนวลค่อยเป็นค่อยไป เช่น เสียง /น/ /ม/ นุ่ม น้อย นาบ เนิบ ละไม แม่น มาด มาลย์
- **เสียงระเบิด**มักให้ความรู้สึกแข็งกระด้าง เช่น เสียง /บ/ /ป/ /พ/ เช่น สะบัด ปัด ปูบปับ พื้บพื้บ เฝียะ โฝงผาง
- **สระเสียงสั้น** สร้างความรู้สึกเร่งเร็ว ฉับไว
- **สระเสียงยาว** ให้ความรู้สึกยืดขาด เนิบนาบ

3. ภาษา

- นอกจากนี้ยังมี
 - เสียงหนักเบา เสียงสูงต่ำ (เสียงวรรณยุกต์)
 - เสียงสัมผัสสระ สัมผัสอักษร
 - การเลียนเสียงธรรมชาติ ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์ได้เช่นกัน

3. ภาษา

- ตัวอย่าง บทประพันธ์ที่เลียนเสียงธรรมชาติ

เสียงชะนีที่เหล่าเขายีสาน

หวิวหวิวไหวไวยิ่งคั่น โดย

วิเวกวาน **หวั้วฝั้วฝั้วโหวย**

ชะนี โหยหาคู้ไม่รู้วาย

(นิราศเมืองเพชร)

3. ภาษา

- ผู้ประพันธ์บางคนถือว่า การเล่นคำเป็นศิลปะที่สำคัญในกาพย์กลอน อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เล่นคำตามบัญญัติบังคับ เป็นการเล่นคำตามแบบที่ โบราณวางเกณฑ์เอาไว้ การเล่นคำแบบนี้ตั้งชื่อตามบทประพันธ์นั้น ๆ

2. เล่นคำที่ไม่มีบัญญัติบังคับ เป็นการเล่นคำที่ผู้แต่งสมัครใจ จะเล่นถ้อยคำเอง ไม่มีบัญญัติบังคับไว้ โดยมุ่งหมายจะให้คำประพันธ์มีความไพเราะจับใจยิ่งขึ้น

ตัวอย่างการเล่นคำตามบัญญัติบังคับ

- โคลงอักษรล้วน

โมงโมกมะม่วงไม้

มูกมัน

จากจิกแจจวนจันท์

จิ้งจ้อ

โหมหินหึ่งหายหัน

เหียงหาด

คุษเคี่ยมคำคุณคือ

คัตข้าวแคคาง

ตัวอย่างการเล่นคำตามบัญญัติบังคับ

- กลบทบัวบานกลีบขยาย

เจ้างามพักรตร์พ่องเพียงบุหลันฉาย

เจ้างามเนตรประหนึ่งนัยนาทราย

เจ้างามขนงก่งละม้ายคั่นศรทรง

เจ้างามนาสายลค้งกลขอ

เจ้างามสอเหมือนคอสุวรรณหงส์

เจ้างามกรรณกลก่กลีบบุษบง

เจ้างามวงวิลาสเรียบระเบียบไโร

ตัวอย่างเล่นคำที่ไม่มีบัญญัติบังคับ

- ตัวอย่างในลิลิตตะเลงพ่ายบทหนึ่งว่า

ไม้**โร**กเหมือน**โร**ครเ้า

รุมกาม

ไฟว่า**ไฟ**ราคลาม

ลวกร้อน

นาง**แย้ม**หนึ่ง**แย้ม**ยาม

เยาว์ยั่ว **แย้ม**ฤา

ตุมคั่ง**ตุม**ตีช้อน

อกอ้นกั้นแสง

